

Liturgisk nämnd

Ett nytt uppslag i fråga om det liturgiska förnyelsearbetet inom vår kyrka har framförts genom den motion, som väcktes sistlidna höst inom kyrkomötet med domprosten i Härnösand, D. Lindqvist, som främsta namn. Däri begärdes att kyrkomötet i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte i underdånighet anhålla om utredning av frågan angående inrättande av en liturgisk nämnd med uppgift att följa den liturgiska utvecklingen samt samla förslag till nya psalmer och koraler såsom underlag för en revision av kyrkohandbok, psalmbok och koralbok.

Kyrkolagsutskottet, vilket kyrkomötet sedan följde, fann samordning av initiativen på detta område önskvärd. Men på frågan vem som skulle ta hand om ärendet fann utskottet att varken den prästerliga beredningen eller kyrkomötets utredningsnämnd lämpligen skulle kunna anförtros att fungera som liturgisk nämnd. Fråga om utvidgning av kyrkomötets egen organisation med en liturgisk nämnd behövde utredas, liksom vilka vägar utanför kyrkomötets ram, på vilka man skulle kunna realisera motionärernas önskemål. Ärendet överlämnades därför till kyrkomötets utredningsnämnd, som nu infordrat yttrande.

Vad som närmast tyckes ha föresvävat motionärerna är en liturgisk nämnd med

uppgift att samla uppslag och registrera dessa och därmed följa den liturgiska utvecklingen.

Fråga är om icke en sådan nämnd borde kunna betros med en större uppgift: att vara vägledande, inspirerande, initiativtagande och givas möjlighet att befordra det liturgiska forsknings- och reformarbetet, liksom också att skapa en sund liturgisk praxis inom vår kyrka.

I själva verket aktualiserades detta spörsmål redan när den medeltida bis-kopliga tillsynen över det liturgiska livets utformning och praxis inom de skilda stifteten upphörde, d. v. s. under 1600-talet, utan att samtidigt någon annan liturgisk instans skapades. En påfallande oreda och splittring icke minst i liturgisk och musikalisk praxis blev den självfallna följden. Man kan erinra om att under 1800-talet, intill 1894/97, saknades all officiell vägledning för huru mässan musikaliskt skulle genomföras. Handboken av år 1811 saknar t. ex. anvisningar för de partier, som skulle sjungas. Detta fick kompletteras på privat väg. Resultatet blev under de följande årtiondena uppseendeväckande i sin brokighet.

Det livliga reformarbete, som pågått och pågår efter tiden från 1894 års handbok och 1897 års Musik till svenska

mässan, har dels insatts stötvis i samband med av kyrkomötet begärda ändringar av handbok, psalmbok, evangeliebok, mässbok och koralbok, dels varit beroende av det enskilda initiativet. Detta är knappast riktigt eller värdigt en kyrka, som vill vara mån om sitt eget gudstjänstliv.

Redan detta bevisar behovet av någon form av en liturgisk nämnd.

Motionärerna påpeka att det är av vikt att diskussionen om ordningar för gudstjänster, förrättningar m. m. icke avstannar. Det liturgiska nyskapandet skall fortsätta. Det fortsätter också, oberoende av om någon central myndighet för dessa frågor penetrerande finnes eller ej. Men det vore värdefullt om en samordnande, uppmuntrande, central organisation funnes. Dubbelarbete skulle onödiggöras, möjligheter till kontakter mellan olika exegetiska, liturgiska, musikaliska forskare och arbetare skulle skapas och erfarenheter som gjorts lättare förmedlas.

När motionärerna hävda att diskussionen icke bör avstanna, torde man kunna förutsätta att därmed avses även forskningsarbete, för vilket ju den förste motionären är en god representant.

Detta forskningsarbete bör självfallet ske i samförstånd med de teologiska fakulteterna och främst ta sikte på ett tillgodogörande av de ständigt fortgående undersökningarna i fråga om fornkyrkans och den västerländska kyrkans hela liturgiska tradition. Här finnes mycket att hämta för den liturgiske nyskaparen, både stimulerande och korrigerande.

Vår egen kyrkas tradition behöver klarläggas, såväl den medeltida traditio-

nen, som den därpå vilande reformationstida och senare. Denna forskning bör ske under kontakt med de nordiska kyrkorna, från vilka impulser kommit.

Men forskningen behöver icke blott vara historisk, utan också ta sikte på samtida liturgiska reformsträvanden inom hela den västerländska kristenheten. En kyrka kan överhuvudtaget icke isolera sig från vad som sker i nuet. Och för det liturgiska livet är den innevarande tiden av allra största intresse.

Inom den romerska kyrkan ligger liturgien i stöpsleven. År 1957 stadfästes nyordningen för den stilla veckans gudstjänster, år 1957 utgavs de nya rubrikerna till breviarium och mässa med deras förenkling av gudstjänsterna och deras hävdande av Herrens år gent emot helgonåret. Vidare kan man erinra om det pågående arbetet med musiken till mässa och tidegård. Allt detta har mycket att lära.

I de tyska kyrkorna äro de liturgiska strävandena sedan länge framträdande. Inom de flesta evangeliska kyrkorna har psalmboks- och koralboksarbeten slutförts.

Intressanta äro för oss de pågående arbetena inom Finlands kyrka. Innevarande års kyrkomöte kommer där att ta ställning till nya förslag till kyrkohandbok och till kyrkoårets texter och gudstjänster.

Om hela denna liturgiska samtid bör en liturgisk nämnd göra sig och vår kyrka väl förtrogen.

Vad angår det aktuella svenska liturgiska reformarbetet torde det vara angeläget att klarlägga var behoven av förnyelse och förändringar föreligga, så att

reformförslag kunna förberedas genom studier innan förslagen utarbetas och framläggas. På sådant sätt kunde man vänta att de liturgiska reformerna vore väl förberedda, innan ärendet förelägges kyrkomötet. Atskilliga missgrepp kunde därigenom undgås.

Vårt att påtala är den brist på omsorgsfull samordning som präglat de senaste psalmboks-, koralboks- och mässboksreformerna. Det måste betecknas som felaktigt att först fastställa psalmbokens eller handbokens texter, innan melodierna föreligga.

I detta avseende står som en förebild den wallinska psalmboken av år 1819 och dess musikaliska komplement: Haeffners koralbok 1820/21. Att denna koralbok kunde föreligga redan året efter psalmboken berodde av att under hela den långa tid, som det förberedande arbetet med psalmboken pågick, hade ett intimt samarbete mellan diktarna och koralboksarbetarna förelegat. Därav kommer sig att det Wallin-Haeffnerska verket, tros sina brister, alltfört företer en konstnärlig enhet mellan dikt och ton, som tyvärr under det gångna århundradet på många punkter försvagats.

Bristen på intimt samarbete mellan diktare och koralkomponist har varit och förblir en skada för kyrkan. Goda melodier ha en märklig förmåga att hålla psalmer vid liv, även om texten är medelmåttig, medan däremot goda psalmer, som på grund av strofisk byggnad eller av andra skäl, fått svårjungna eller svaga melodier, snabbt försvinner ur medvetandet.

Vad här sagts gäller överhuvudtaget

om ett önskvärt, ja nödvändigt, samarbete med kyrkomusikern, så snart fråga är att fixera texter, som skola sjungas av prästen eller församlingen. Sådant samarbete borde kunna förmedlas genom den liturgiska nämnden.

En liturgisk nämnd med kyrklig sanktion av någon art kan också lämpligen kontakta Nordens med vår nära besläktade kyrkor, en kontakt, som i dessa dagar är högeligen önskvärd, då reformarbeten pågå, vilka kunna närma eller fjärma våra kyrkor från varandra.

Behovet av en liturgisk nämnd synes mig uppenbart. Vad angår själva utformningen av dess arbetssätt torde det vara klokast att låta nämnden själv söka finna sin väg utan att alltför strama instruktioner inrutar eller begränsar rörelsemöjligheterna. Det torde ligga större vikt vid att finna de rätta personerna med sakkunskap och vidsyn samt vilja och förmåga att skapa kontakter åt skilda håll.

En allsidig representation skulle rimligtvis omfatta sakkunskap inom exegetiken, dogmatiken, liturgien, hymnologien och kyrkomusiken.

Vad angår huvudmannskapet synes mig biskopsmötet vara lämpligast. Detta skulle därmed återta en av sina uråldriga funktioner. Det äger också intima kontakter med de nordiska grannkyrkorna, de övriga kyrkorna på evangelisk grund och med lutherska världsförbundet, och måste anses äga det ansvarsmedvetna intresset för gudstjänstlivet inom kyrkan och hennes stift.

A. Adell